

had, wat er op het stuk van kerkverband was in acht te nemen. En waarvoor een lid der Gereformeerde kerk dan ook onverschillig mag wezen, zeker nooit voor dat zoo belangrijke deel van den strijd der Hervorming, en voor de gewichtige slotsommen, waartoe toen die strijd heeft geleid.

Tegen zulke onverschilligheid moet reeds in den naam der geschiedenis luide geprotesteerd worden. Maar toch waarlijk niet daarom alleen. In den tijd der Hervorming stond die quaestie van het kerkverband op den voorgrond. Maar zoo is het ook later gebleven in den strijd tegen Rome. En zoo was het niet minder in den strijd tegen het beginsel der Revolutie. En zoo is het ook nu nog in onzen tijd, en bepaaldelijk in ons vaderland. O! zeer zeker, daar zijn er, die die quaestie wel voor goed zouden willen begraven, en die wenschen dat nu ieder maar berusten zal in den feitelijken toestand, bepaaldelijk met betrekking tot de Nederlandsche Hervormde Kerk. Het kan zijn, zoo is veler gedachte, dat haar wettelijk kerkverband niet Gereformeerd is; het kan zijn, dat dat aan de kerken is opgelegd en alleen door onrecht is tot stand gekomen; het kan zijn, dat het stof geeft tot allerlei aanmerking en zelfs aan de meeste kerken mishaagt. Maar, zoo wordt er dan bijgevoegd, laat het toch gehandhaafd worden om der wille van de rust en de wettelijke orde; laat het toch gehandhaafd worden om der wille van de eenheid der kerk; laat het toch gehandhaafd worden om der wille van de macht, die we daarin nog hebben, opdat we niet overvleugeld worden door Rome en niet onderliggen in den strijd met het ongeloof. Alzoo dan, M. H.! want hierop komt die redeneering ten slotte neêr, ook al is zij de redeneering van vele welmeenende mensen, alzoo dan: op de erve der Hervorming de banier van het legitimisme omhoog heffen; in de kerken der Hervorming haar oorspronkelijke eenheid voor de toen verworpene eenheid weêr uitruilen; voor de handhaving der Hervorming een beginsel aannemen, waarmeê juist de hoofdzaak aan den tegenstander reeds zou zijn toegegeven! Ziet, als dat geen tegenstrijdigheden zijn, dan zou ik niet weten wat dien naam wel verdient. Maar juist daarom is het voorwaar wel volstrekt onmogelijk, om voor zulke overwegingen uit den weg te gaan. Eerder kan slechts dit het gevolg zijn, dat de quaestie van het kerkverband des te dringender wordt. Het is waarlijk geen quaestie, die maar zoo naar willekeur kan gemaakt of geweerd worden. Zij hangt samen met de diepste geloofsovertuiging, die nu eenmaal niet werkeloos zijn kan. Wie gelooft, dat de Christus, en Hij alleen, in zijne kerk Souverein is, en dan daarbij inziet, wat er uit die waarheid rechtstreeks volgt, die kan nooit berusten in een toestand, waarbij dat geloof gekrenkt wordt. Hij kan des te minder zwijgen, als hij mag behooren